

MITÄ VASTUULLISUUS MERKITSEE ASIANAJOTOIMINNASSA?

1 Vastuullisuus ja asianajotoiminta

Keskustelu ja vaatimukset yritysvastuusta ovat jo jatkuneet hyvän aikaa ja saaneet vahvan jalansijan yrityksiin kohdistuvina yhteiskunnallisina odotuksina ja vaatimuksina. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on pohtia, mitä vastuullisuus merkitsee asianajotoiminnan osalta.¹ Asianajoalalla on tärkeä reflektoida, miten vastuullisuudesta käytävä dialogi vaikuttaa asianajajien toimintaan ja minkälaisia uusia odotuksia asianajoalaan ja asianajotoimistoihin kohdistuu sekä miten asianajoala voi näihin odotuksiin vastata. Asetelma on sikäli kiehtova, että asianajoalaa ei perinteisesti ole mielletty erityisen dynaamiseksi ja jatkuvasti uudistuvaksi sekä kehityksen edelläkävijäksi, vaan pikemminkin perinteitä kunnioittavaksi, konservatiiviseksi ja hitaasti uusia ilmiöitä omaksuvaksi. Näistä lähtökohdista katsottuna asianajoala ei myöskään ole ollut ensimmäisiä toimialoja, joiden vastuullisuuden perään on kuulutettu tai jolta on odotettu näiden näkökulmien huomioimista neuvonannossamme. Tältä osin odotukset ovat muuttumassa. Mikäli asianajajat haluavat tuottaa merkittävää lisäarvoa asiakkailleensa on asianajajien kyettävä tarjoamaan näkemystä ja sitä tukevaa hyvää harkintakykyä

myös asiakkaiden vastuullisuutta koskevissa kysymyksissä.

Asianajotoiminnan kontekstissa vastuullisuus ei vielä ole yhtä etabloitunut käsitteenä eikä asianajotoiminnan vastuullisuudelle ole vakiintunut yhtä selvää merkityssisältöä. Asianajotoiminnan vastuullisuus ei rajaudu yhteen ulottuvuuteen vaan on luonteeltaan pikemminkin temaattinen kokonaisuus, joka liittyy moneen asianajotoimintaan yhdistyvään osakokonaisuuteen. Vastuullisuutta asianajotoiminnassa on siten tarkasteltava useasta eri tulokulmasta käsin. Kyse on yhtäältä asiakasta koskevista dimensioista ja toisaalta asianajajia, asianajotoimistoja ja alan toimintaa yleisesti koskevista seikoista. Tarkastelen tässä artikkelissa aihetta neljän osakokonaisuuden kautta:

- 1) asianajotoiminnan yhteiskunnallinen merkitys per se,
- 2) asianajajien pro bono -työ sekä muu yhteiskunnallinen vaikuttaminen,
- 3) vastuullisuusnäkökulmien huomioiminen neuvonannossa ja
- 4) vastuullisuus asianajotoimistojen toiminnassa.

Ennen tätä on paikallaan analysoida vastuullisuuden suhdetta asianajoeetiikkaan.

---

¹ Yhtenä kirjoituksen innoittajana oli kirjoittajalle suotu mahdollisuus saada pitää Asianajapäivässä 2018 esitys vastuullisuudesta asianajotoiminnassa.

2 Vastuullisuuden käsite ja sen suhde asianajotiikkaan

Vastuullisuus käsitteenä on hiljalleen saanut enemmän huomiota asianajotoiminnassa ja Suomen Asianajaliiton piirissä. Erityisesti suuremmat asianajotoimistot ovat systemaattisemmin pohtineet toiminnan vastuullisuutta ja hiljattain myös Asianajaliitto on pyrkinyt asemoimaan asianajotoimintaa suhteessa yhteiskuntavastuusta käytävään keskusteluun ja päivittänyt verkkosivuillaan kuvauksia liiton piirissä harjoitettavan toiminnan vastuullisuudesta.²

Asianajaliiton piirissä kyse on ilmeisesti tuoreemmista linjauksista, sillä Asianajaliiton strategia 2015–2024 ei mainitse nimenomaisesti vastuullisuutta tai tunnista sen piiriin kuuluvia ulottuvuuksia asianajajatyössä kovinkaan laajasti.³ Esimerkiksi monimuotoisuus ja -kulttuurisuus puuttuvat kokonaan strategiasta, vaikka strategian toinen päätavoite kuuluu: ”laadukkaat asianajopalvelut ovat jokaisen ulottuvilla”.

Kriittinen tarkastelija saattaa kysyä, mihin asianajat tarvitsevat vastuullisuus-käsitettä, kun asianajajilla on jo oma etiikkansa, joka on varsin seikkaperäisesti kodifioitu asianajajan tapaohjeisiin ja muissa maissa vastaaviin toimintaa ohjaaviin eettisiin koodistoihin. Toisin sanoen mitä jalansijaa on vastuullisuudella, kun eettisyys on jo niin normatiivisesti kodifioitu asianajajien toimintakentässä? Eikö tapaohjeiden mukaan toimiminen ole jo itsessään vastuullista?

Vastuullisuus ei ole asianajajien tapaohjeissa mainittu perusarvo.⁴ Arvioitaessa vastuullisuuden asianajajaeettistä olemusta on perusteltua kysyä

kriittisesti, tarvitseeko vastuullisuuden olla mainittuna tapaohjeiden perusarvoissa. Vastuullisuuden käsite ei merkityssisällöltään ole kovinkaan yksiselitteinen ja tarkkarajainen. Sen sijaan vastuullisuuden merkityssisältö vaihtelee suuresti riippuen tarkastelijan omasta arvopohjasta ja yhteiskuntapoliittisesta näkemyksestä. Samaa toimintaa voidaan pitää yhtä aikaa täysin vastuuttomana ja hyvin vastuullisena riippuen katsantokannasta. Tämä muodostaa asianajajien itsesääntelylle haasteen, koska tapaohjeiden vastaisesta toiminnasta voi seurata kurinpidollisia seuraamuksia.

Mitä vastuullisuudella sitten tarkoitetaan? Yleisesti vastuullisuudella, yhteiskuntavastuulla tai yritys vastuulla viitataan voimassaolevaa oikeutta laajempaan yrityksiin kohdistuvaan eettiseen normatiivisuuteen,⁵ toisin sanoen velvoitteisiin, jotka ulottuvat lain kirjainta ja oikeudellista normijärjestelmää laajemmalle.⁶ Vastuullisuusnäkökohdat koetaan merkityksellisiksi koska ne muun muassa vaikuttavat yrityskuvaan ja sidosryhmäsuhteisiin, sekä saattavat esiin nostettujen laiminlyöntien kautta synnyttää poliittista tahtotilaa säännellä sellaisia asioita, jotka muutoin järjestyisivät itsesääntelyn keinoin.

Käsitteenä vastuullisuus ei ole tarkkarajainen ja sen merkityssisältö jää avoimemmaksi verrattuna moniin muihin asianajajan perusarvoihin, kuten lojaalisuuteen, riippumattomuuteen, esteettömyyteen ja luottamuksellisuuteen. Kunniallisuus (tapaohjeiden kohta 3.5)⁷ erottuu näistä edellä mainituista väljämmällä sisällöllään ja on merkityssisällöltään kontekstisidonnaisempi kuin muut perusarvot. Tapaohjeiden kommentaarissa todetaan tämän perusarvon tulkinnan olevan aikaan ja paikkaan

² Asianajaliitto: Yhteiskuntavastuu, <https://asianajaliitto.fi/asianajaliitto/yhteiskuntavastuu/>, viittauspäivä 27.8.2019.

³ Suomen Asianajaliiton strategia 2015–2024, s. 2–6.

⁴ Hyvää asianajajatappaa koskevat ohjeet (15.1.2009, muut. 8.6.2012), kohdat 3.1–3.5. Vastaava tilanne vallitsee Ruotsissa, ks. Vägledande regler om god advokats: Med kommentar (1.1.2009, muut. 15.6.2016), kohta 1 (s. 4).

⁵ Tässä artikkelissa käytetään vastuullisuutta, yritysten yhteiskuntavastuuta ja yritys vastuuta toistensa synonyymeinä tekevästä näiden välillä painotuseroja.

⁶ Ks. esim. *Sorsa, Kaisa*: Itsesääntely ja yhteiskuntavastuu, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Kilpailukyky 45, s. 12–13.

⁷ TO 3.5 Kunniallisuus: Asianajajan on täytettävä hänelle uskotut tehtävät rehellisesti ja esiinnyttävä asiallisesti ja moitteettomasti. Asianajajan on asianajotoiminnassaan ja muutenkin vältettävä kaikkea, mikä saattaa alentaa asianajajakunnan arvoa tai vähentää luottamusta asianajajakuntaan.

sidottu, ja että tulkinta on loppupelissä jätetty valvontalautakunnalle. Tapaohjeissa painotetaan kuitenkin, että arvioinnissa on syytä noudattaa tiettyä varovaisuutta, sillä koko ammattikunnan kunniallisuus käsitteet eivät muutu kovinkaan nopeasti.⁸ Näin ollen asianajajien velvoite toimia kunniallisesti sisältää samoja merkityssisältöjä kuin mitä useasti ymmärretään kuuluvan myös vastuullisuuden piiriin, mutta kunniallisuus lähtee arvioinnissa ammattikunnan tehtävästä käsin liikkeelle.

Arvioitaessa asianajajien toiminnan vastuullisuutta on tärkeä huomioida asianajajien yhteiskunnallinen tehtävä. Asianajajien tulee olla lojaaleja päämiehelleen ja hoitaa toimeksiantoja riippumattomasti. Yhteiskunnan oikeudenhoito ja oikeusvaltion toiminta edellyttävät sitä, että asianajajat turvaavat oikeudellisen avun päämiehille, myös tilanteissa, joissa yhteiskunnassa laajasti paheksutaan asianajajan päämiehen toimintaa ja saatetaan kyseenalaistaa asianajajan toiminta samaistamalla asianajaja päämiehensä menettelyyn. Juuri näitä tilanteita varten oikeusvaltiossa tarvitaan asianajajia ja asianajajaetiikan kautta on luotu normisto, jolla varmistetaan se, että asianajajat voivat kunniallaasti hoitaa toimeksiantoja myös yhteiskunnallisen arvostelun kohteena oleville päämiehille, joita kohtaan koetaan vahvojakin antipatioita tai vihaa. Asianajajakunnalle osoitetun yhteiskunnallisen tehtävän johdosta asianajajat toimivat eettisesti ja toteuttavat tätä kautta oikeusvaltion ja laillisuusperiaatteen toimivuutta, kun he hoitavat toimeksiantoja tapaohjeiden ilmentävän asianajajaetiikan mukaisesti.

Vastuullisuusnäkökohtien ja lojaalisuuden välille voi syntyä jännitettä ja yhteiskunnasta voi ulkoapäin kasautua painetta asianajotoimistoa kohtaan, joka hoitaa paljon mediahuomiota saavia tai vahvasti poliittisia mielipiteitä jakavia juttuja. *Rhode* nostaa esiin muutaman esimerkin Yhdysvalloista, jossa asianajotoimisto on päättänyt luopua paljon

negatiivista julkisuutta niittäneistä jutuista, minkä johdosta on syntynyt keskustelua asianajajan lojaaliteettivelvoitteen rikkomisesta.⁹

Vaikka vastuullisuudelle ei olisi itsenäisenä perusarvona tarvetta osana asianajoetiikkaa, tämä ei tarkoita sitä, etteikö vastuullisuudella ole merkitystä asianajotoiminnan kannalta. Asianajajien roolin ja arvostuksen sanelee asiakkaiden puolelta osoitettu luottamus ja yksi luottamusta rakentava ja ylläpitävä tekijä on se, että liike-elämän käyttämät oikeudelliset neuvonantajat seuraavat aikaansa ja pysyvät perillä neuvonantoon kohdistuvista uusista yhteiskunnallisista odotuksista.¹⁰ Kun asianajoalan asema pohjautuu vahvasti yhteiskunnalliseen luottamukseen, jota asianajoalan koetaan nauttivan, on perusteltua kysyä voiko asianajoalan käsitys vastuullisuuden merkityksestä poiketa suuresti yleisemmästä yhteiskunnallisesta käsityksestä.

Lopuksi todettakoon, että vastuullisuus on myös peili tulevaisuudesta. Asiantilat, jotka puhuttavat yhteiskunnassa, johtavat ennen pitkää usein poliittiseen paineeseen asian tilan muuttamiseksi ja kana-voituvat tämän myötä lainsäädännöksi ja siten osaksi juristien perinteistä toimintakenttää. Myös tästä syystä yrityksen eteenpäin katsovan oikeudellisen neuvonantajan on perusteltua olla kiinnostunut vastuullisuuskysymyksistä.

3 Asianajotoiminnan yhteiskunnallinen merkitys

Asianajajien yhteiskunnalliseen toimenkuvaan liittyy se, että asianajajat hoitavat sellaisia toimeksiantoja ja asiakkauksia, jotka liittyvät jännitteitä sisältäviin relaatioihin ja konflikteihin sekä osaisasetelmiin, joihin ei yhdisty ainoastaan miellyttäväksi koettuja tunnetiloja.

Vaikka asianajajakunnalle on suotu ammatillisia erivapauksia tuottaa oikeusvaltion ja laillisuuspe-

⁸ Hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden kommentaari, 31.1.2011, s. 8 (TO 3.5).

⁹ *Rhode, Deborah L.*: *Lawyers as Leaders*, Oxford 2013, s. 162–164.

¹⁰ *Morgan, Thomas D.*: *Educating Lawyers for the Future Legal Profession*, 30 Okla. City V.L. Rev. 537 (2005), s. 4.

riaatteen sekä oikeudenhoidon toimivuuteen tärkeitä yhteiskunnallisesti perustavaa laatua olevia tehtäviä, asianajotoiminnan oikeutus ja eettisyys eivät vielä automaattisesti merkitse asianajotoiminnan mieltämistä vastuulliseksi.

Vakiintuneesti asianajoalalla on tehty pro bono -työtä eräänlaisena yhteiskunnallisena vastapalveluksena ja kiitoksena yhteiskunnalle siitä oikeudenhoidollisesta ja ammatillisesta eritysasemasta sekä koulutuksesta, jota asianajajat ovat juristeina saaneet. Kyse ei ole juridisesta velvoitteesta vaan vapaaehtoisesta toiminnasta, jolla katsotaan olevan vahva eettinen perusta. Johtuen oikeusapujärjestelmästäme Suomessa ei ole ihan yhtä laajaa tarvetta tarjota oikeudellista apua vähempivaraisille henkilöille pro bono -perusteisesti kuin muualla maailmassa, mistä syystä pro bono -työ on Suomessa ainakin liikejuridiikan puolella kehittymässä muodoksi, jolla asianajajat ja asianajotoimistot tukevat muun muassa kolmannen sektorin toimijoita työpanoksellaan.¹¹

Pro bono -työ tarjoaa myös mahdollisuuden välittää arvoja ja uudistaa yhteiskunnallista mielikuvaa asianajotoiminnasta ja sen vastuullisuudesta. Suomessa pro bono -työ on huomattavasti vähemmän etabloitunutta ja jäsentynyttä kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa pro bono -työtä mitataan ja vertaillaan huomattavasti tarkemmin.¹² Asianajoalan toivoisi viestivän enemmän alallamme tehtävästä pro bono -työstä ja miten asianajajat sitä kautta kantavat yhteiskunnallista vastuuta. Pro bono -työn eettinen arvokkuus liittyy ilmaisella neuvonannolla auttamiseen ja on tärkeä pitää tämä eettinen ulottuvuus pro bono -työtä koskevassa viestinnässä mielessä, ettei synny mielikuvaa, että

asianajoalalla pro bono -työtä tehtäisiin pääasiassa viestinnällisistä syistä.

Pro bono -työn ohella toinen tärkeä osa asianajoalan yhteiskunnallista kontribuutiota on Asianajajaliiton puitteissa ja sen ulkopuolella tarjottava asiantuntijapalvelus oikeudellisten ja yhteiskunnallisten olojen kehittämiseksi.

Asianajoala on kuluneen parin vuosikymmenen aikana muuttunut yhä vahvemmin erikoistuneeksi merkiten samalla sitä, että asianajajien joukosta löytyy yhä enemmän syvällistä oikeudellista asiantuntemusta ja näkemystä oikeusjärjestyksen kehittämiseksi. Tätä osaamista tarjotaan yhteiskunnan käyttöön sekä Asianajajaliiton asiantuntijaryhmien¹³ että muiden asiantuntijatehtävien kautta, mutta myös toimeksiantotyön kautta. Asiantuntevat asianajajat voivat osallistua oikeusolojen kehittämiseen myös yksittäisten sellaisten toimeksiantojen kautta, joilla tarjotaan aineksia oikeudelliselle muutokselle.

4 Vastuullisuus asianajotyössä

Miten asianajaja voi asianajajaeettisyyden puitteissa lojaalisti ajaa päämiehen etua huomioiden samalla asiaan liittyvät yhteiskunnalliset vastuullisuusodotukset?¹⁴ Näiden kahden näkökulman välillä voi vallita keskinäinen ristiriita ja on selvää, että vastuullisuusnäkökohdat eivät voi syrjäyttää asianajajaa lojaalisti ja riippumattomasti valvomasta asiakkaansa etua. Asiakas tekee tällaisessa tilanteessa punninnan vastuullisuusnäkökantojen ja muiden etujen välillä. Valveutuneen asianajajan tehtävänä voi kuitenkin pitää tällaisten näkökohtien tunnistamista ja mikäli asiakas on näistä kiin-

¹¹ Rhode 2013, s. 106 toteaa että vaikka pro bonon perinteet ulottuvat pitkälle historiaan jopa roomalaisen valtakunnan ajanjaksolle lähti pro bono -työn määrä Yhdysvalloissa kasvuun vasta 1970-luvulla.

¹² Yhdysvaltalaisesta pro bono -työstä tarkemmin Cummings, Scott L. ja Rhode, Deborah L.: Managing Pro Bono: Doing Well by Doing Better, 78 Fordham L. Rev. 2357 (2010). <http://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol78/iss5/9>

¹³ Asiantuntijaryhmiä on tällä hetkellä yhteensä 19 ja ne tuottavat oikeuspoliittisia lausuntoja. Ryhmien jäseniä, joita on 125, kutsutaan usein myös eduskuntaan kuultavaksi lainsäädäntöhankkeista. Ks. <https://asianajajaliitto.fi/asianajajaliitto/organisaatio/oikeudelliset-asiantuntijaryhmat/>

¹⁴ Ks. esim. Parker, Christine: A Critical Morality for Lawyers: Four Approaches to Lawyers' Ethics (2003), jossa kirjoittaja pohtii mm. asianajajan eettisiä velvollisuuksia suhteessa heidän asiakkaidensa toimintaan.

nostunut, niiden punnintaa yhdessä asiakkaan kanssa. Olennaista vastuullisuuskontekstissä on huomioida vastuullisuusnäkökohdat yhtenä aspektina päätöksentekoharkinnassa ja tarjota asiakkaalle asian juridisen analyysin ohella näkökantoja eri vaihtoehtojen vaikutuksista asiakkaan maineenhallinnan, sidosryhmäsuhteiden ja arvojen näkökulmasta. Se, mikä kulloinkin on päämiehen etu, on kontekstisidonnaista.

Päämiehen etua joudutaan tarkastelemaan monesta eri ulottuvuudesta käsin. Tuleeko asianajajan keskittyä lyhyen tähtäimen etuun ja suppeaan tarkasteluun vai huomioida pitkäjänteinen ja laaja-alainen tarkastelu. Yritysassiakaan vastuullisuusnäkökulmat liittyvät useimmiten jälkimmäiseen näkökulmaan. Tässä katsantotapaan vaikuttavat asiakkaan preferenssit ja myös asiakassuhteen luonne. Pitkäkestoisissa asianajosuhteissa, joissa yritysasiakkaille tarjotaan pitkäjänteistä ja laaja-alaista neuvontaa siten, että yritysasiakaan toimintatavat ja arvot tulevat hyvin tutuksi yritystä neuvolle asianajajille, voivat asiakkaan edustajat perustellusti olettaa, että asianajajalla on ymmärrystä yrityksen suosimista painotuksista. Vastaavasti suuremman asiakasorganisaation toimintatavat tunteva asianajaja kykenee myös eri yhteyksissä vaalimaan sitä, että yrityksen asioita hoidetaan yrityksen arvomaailman mukaisesti. Tämä voi korostua esimerkiksi tilanteissa, joissa pääkonttori on ulkomailla ja asianajaja on tiiviissä yhteydessä tytäryhtiön kanssa, jolla ei välttämättä ole omaa juristia.

Käytännössä oikeudellisena neuvonantajana toimittaessa tulee vastaan myös tilanteita, joissa oikeudellisesti katsottuna oikea ratkaisu ei ole pitkäjänteisesti paras lopputulos asiakkaan kannalta. Vastuullisuusnäkökohdat eivät tältä osin ole ainutlaatuisia. Juridisen analyysin tuottamia ratkaisuu-

vaihtoehtoja on vakiintuneesti arvioitu myös esimerkiksi liiketaloudellisten näkökohtien valossa.

5 Asianajotoimiston vastuullisuus

Asianajotoiminnan vastuullisuutta asianajotoimistona voidaan tarkastella sekä toiminnan vastuullisuuden niin sanotun jalanjäljen että kädenjäljen kautta. Jalanjäljellä kuvataan toiminnan vaikutuksia vastuullisuusmielessä ja kädenjäljellä toiminnan positiivisia vaikutuksia yhteiskuntaan.¹⁵

Asianajotoimistojen asiantuntijapalveluliiketoiminnan luonteesta johtuen ammattitaitoinen ja motivoitunut henkilökunta on keskeisessä roolissa toiminnan menestyksen kannalta. Se, miten asianajotoimisto kohtelee henkilöstöään, on myös yksi keskeisistä tekijöistä arvioitaessa toiminnan vastuullisuusjalanjäljen ulottuvuutta ja painoa. Toinen merkittävä vastuullisuusulottuvuus asianajotoimistojen osalta on sukupuolten tasa-arvo ja urakehitysmahdollisuudet sekä työyhteisön monikulttuurisuuden ja monimuotoisuuden edistäminen. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen eteen on tehty töitä, mutta edelleen isossa osassa suurempia asianajotoimistoja huomattava enemmistö osakkaista on miehiä, vaikka avustavien juristien parissa on saavutettu jo tasapuolinen sukupuolijakauma.

Lisäksi suomalaisen oikeuselämän kulttuurinen diversiteetti on varsin kapealla pohjalla. Toisin kuin asianajoalalla Yhdysvalloissa,¹⁶ Yhdistyneessä kuningaskunnassa¹⁷ ja muun muassa Ruotsissa (mikä koskee myös laajemmin juridiikkasektoria)¹⁸ Suomessa ollaan vasta heräilemässä monikulttuurisuuden asettamiin vaatimuksiin oikeudellisten ammattien saralla. Suomalainen yhteiskunta on monimuotoistumassa, mutta tämä ei vielä mainittavissa määrin näy juristikoulutuksessa ja valmistuvissa juris-

¹⁵ Norris, Gregory: Handprint-Based NetPositive Assessment. Sustainability and Health Initiative for NetPositive Enterprise (SHINE). Center for Health and the Global Environment, Harvard T.H. Chan School of Public Health (2015), s. 2–3.

¹⁶ Ks. esim. The American Bar Association, ABA Mission and Goals, Goal III: Eliminate Bias and Enhance Diversity, https://americanbar.org/about_the_aba/aba-mission-goals/, viittauspäivä 10.9.2019.

¹⁷ Ks. esim. The Bar Standards Board, The Bar Standards Board Handbook (Fourth edition, updated September 2019), kohta D 1.2 "Equality and diversity".

¹⁸ Ks. esim. Johansson, Per: Mångfalden stärker rättsväsendet och Sverige. Advokaten 8/2012, s. 22–23.

teissa tai asianajoalalla piirissä. Yhteiskunnan monikulttuuristuminen tulee asettamaan haasteita myös oikeuselämälle, jos oikeudellisten palveluiden piirissä ei kulttuurisesti kehitytä nykyistä monimuotoisemmaksi. Esimerkiksi Borenius Asianajotoimisto Oy on omalta osaltaan ollut mukana käynnistämässä Young Office -hanketta, jossa tarjotaan monikulttuuristaustaisille yläasteoppilaille työelämään tutustumisjaksoja asianajotoimistossa.¹⁹ Hankkeen taustalla on ajatus siitä, että jotta oikeustieteellisten opintojen pariin hakeutuisi monikulttuurisempaa opiskelija-ainesta, on tärkeä luoda mahdollisimman varhaisessa vaiheessa oppilaille kiinnostusta akateemisia opintoja kohtaan. Tätä edesautetaan Young Office -hankkeessa tarjoamalla harjoittelupaikan liike-elämän toimistoympäristöstä sekä kertomalla mitä koulutuksellisia valintoja pitäisi tehdä varhaisessa vaiheessa opintoja, mikäli akateemisen koulutuksen edellyttävät ammatit kiinnostavat. Oppilaiden, joilla ei löydy lähipiiristä taustaa akateemisesta koulutuksesta ja roolimalleja akateemisista asiantuntija-ammateista on tärkeä saada henkilökohtaista kokemusta asianajotoimistosta yhtenä esimerkkinä toimistotyöpaikasta, jonka asiantuntija-ammatteihin edellytetään akateemista koulutusta.

Kädenjäljellä viitataan vastuullisen toiminnan positiivisiin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Keskeisiä vastuullisten asianajotoimistojen kädenjälkiä ovat muun muassa panostukset opiskelijoiden käytännön juristintaitojen kouluttamiseksi sekä valmistuneiden juristien kouluttaminen asianajotyön kautta liike-elämän palvelukseen. Myös panostukset pro bono -työhön, yhteiskunnan oikeuselämän kehittämiseksi ja avustukset hyviin tarkoituksiin muodostavat osan asianajotoimistojen kädenjäljestä.

Yksi huomattava isompien liikejuridisten asianajotoimistojen tuottama kädenjälki, jota pidetään

siinä määrin sisäänrakentuneena alan toimintamalleihin, ettei sen käytännön merkitystä ole tuotu sen mittakaavaa vastaavalla tavalla esille, liittyy siihen liikejuridiseen käytännön koulutukseen, jota tarjotaan opiskelijoille suunnattujen harjoitteluohjelmien kautta. Yhden suuren asianajotoimiston vuotuiset harjoittelijamäärät liikkuvat noin 50 oikeustieteeno opiskelijan tasolla ja toimistojen vuotuiset opiskelijoihin suunnatun toiminnan budjetit ovat toimistokohtaisesti noin miljoonan euron tasolla. Jo yksittäisen toimiston tasolla voidaan perustellusti puhua varsin merkittävästä kädenjäljestä juristien käytännön koulutukseen, mikä entisestään korostuu, kun tarkastellaan koko alan toimistojen harjoitteluohjelmien kumulatiivisia vaikutuksia. Samalla toimistoilla on toki tiettyä tulovirtaa opiskelijoiden työpanoksesta ja harjoitteluohjelmat muodostavat kanavan, jonka kautta tehokkaammin saadaan rekrytoitua lahjakkaita juristeja. Oikeustieteellisistä tiedekunnista on myös kantautunut viestiä siitä, että varhainen työllistyminen ja kova kilpailu harjoittelupaikoista lisää nykyisten opiskelijoiden henkistä kuormittumista aikaisempaan tilanteeseen nähden, mistä asianajotoimistojen, opiskelijajärjestöjen ja tiedekuntien on jatkossa hyvä käynnistää opiskelijoiden hyvinvoinnin varmistamiseen tähtäävää dialogia.

Asianajotoimiston kädenjälkeen liittyy aiemmin käsitelty pro bono -työ ja yhteiskunnallinen kontribuutio oikeusolojen kehittämiseen. Näiden ohella asianajoalalla on resursseja tarjota myös filantropisia kontribuutioita sen tärkeäksi kokemille tuen kohteille. Edellä mainittujen lisäksi asianajotoiminnassa on aiemmin mainitulla tavoin mahdollista myös yhdistää näkemys vastuullisesta liiketoiminnasta juridiseen neuvoantoon luomaan lisäarvoa asiakkaalle. Tämä on jalostettu muoto asianajotoiminnan vastuullisuuden kädenjäljestä, joka on omiaan luomaan uusia vastuullisia yhteiskunnallisia

¹⁹ <http://youngoffice.fi/>, viittauspäivä 28.8.2019.

toimintamalleja. Asianajoalan tulisi olla mukana kehittämässä näitä.

6 Viisi teesiä vastuullisuudesta asianajotoiminnassa

Kiteytän kirjoituksen johtopäätökset viiteen teesiin:

- 1) Asianajotoiminnan vastuullisuus on laajempaa kuin tapaohjeiden linjaama asianajoeettinen toiminta.
- 2) Asianajajat eivät automaattisesti yhteiskunnallisen tehtävänsä kautta vastaa yhteiskunnan odotuksiin vastuullisuudesta.
- 3) Asianajajat tekevät paljon vastuullisuutta edistävää toimintaa.
- 4) Asianajajat voisivat viestiä ja käydä enemmän dialogia vastuullisuudestaan, koska asianajajilla on runsaasti annettavaa yhteiskunnalliseen vastuullisuuskeskusteluun.
- 5) Asianajajilla on hyvät edellytykset auttaa asiakkaita myös toimeksiantoihin liittyvissä vastuullisuuskysymyksissä.

Casper Herler